

Nr 13.

Ankom till riksdagens kansli den 6 april 1922 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.

Genom en den 21 mars 1922 dagtecknad proposition, nr 236, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan införda förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande förslag, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, vilken tillkommit i syfte att på ett mera humant och tillika verksammare sätt än förut varit fallet motarbeta könssjukdomarnas utbredning, inrymmer bestämmelser om rätt för den, som befarar sig vara angripen av sådan sjukdom, att utan kostnad bliva i dylikt hänseende undersökt av läkare och för den, som finnes behäftad med sådan sjukdom, att därför åtnjuta avgiftsfri vård. Kostnaderna härför, i den mån vård å sjukhus ej ifrågakommer, utgå av statsmedel och belöpa sig de härav för statsverket föranledda utgifterna till mycket betydande och alltmera stegrade belopp. Sålunda har, enligt vad i årets statsverksproposition under punkten 105 i femte huvudtiteln meddelats, statens utgifter för åtgärder mot utbredning av könssjukdomar under första halvåret 1921 uppgått till icke mindre än 575,915 kronor 88 öre. För att nedbringa dessa kostnader har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 26 sistlidne

Utskottet.

september vidtagit vissa ändringar i de genom kungörelse den 13 december 1918 meddelade bestämmelser i fråga om beräkandet av ersättning av statsmedel åt läkare, vilka verkställa förrättningar av ifrågavarande slag. Genom nämnda ändringar, vilka trätt i kraft med innevarande års ingång, hava å de vederbörande läkare enligt förut stadgade grunder tillkommande ersättningsbelopp, i den mån desamma för månad överstiga 500 kronor, föreskrivits procentuella och i mån av beloppens storlek progressivt stigande avdrag.

I syfte att ytterligare söka begränsa de statsverket i förenämnda hänseende åvilande kostnaderna har Kungl. Maj:t i nu föreliggande proposition, efter framställning av medicinalstyrelsen, föreslagit ändringar i tvenne särskilda hänseenden uti lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.

Enligt lagens 5 § i dess nuvarande lydelse skall i stad, som har ett invånarantal av minst 20,000, tillfälle till kostnadsfri undersökning och behandling av könssjuka beredas å nödigt antal polikliniker. Av ifrågavarande städer — f. n. sexton till antalet — hava visserligen fem erhållit dispens i fråga om inrättandet av dylika kliniker, men det torde få anses såsom allenast en tidsfråga, när sådana komma att inrättas jämväl i dessa städer. Till läkare vid dylika polikliniker utgår ersättning av statsmedel med av Kungl. Maj:t bestämda årsarvoden, varemot övriga utgifter för poliklinikernas upprätthållande ankommer å vederbörande stad. I propositionen föreslås nu, att i stad, där poliklinik för könssjuka med av statsverket avlönad läkare finnes anordnad, av statsmedel bekostad undersökning och behandling icke — i motsats till vad f. n. är fallet — må verkställas av annan läkare utom polikliniken, dock med det undantag att provinsial- eller extra provinsialläkare, som kan vara bosatt i staden, skall hava att verkställa dylik undersökning och behandling åt personer, tillhörande hans distrikt. Ifrågavarande förslag, vilket till sin innebörd givetvis är ägnat att begränsa statens utgifter för ifrågavarande ändamål, innebär emellertid allenast ett lagfästande av den ordning, som härutinnan i stort sett redan tillämpas, enär i samtliga städer, där polikliniker f. n. finnas, utom två — därav den ena fått dylik anordnad först med innevarande månads ingång — kostnadsfri undersökning och behandling redan nu lämnas allenast å poliklinikerna.

Det andra hänseendet, i vilket propositionen innefattar förslag till ändringar i lagen, gäller antalet läkare, som i städer, där polikliniker ej inrättats, äga att verkställa av statsmedel bekostade förrättningar av ifrågavarande art. I denna del gäller f. n., att samtliga stadsläkare — således även andre stadsläkare, där sådana finnas — hava att verkställa

dylika förrättningar, i den mån ej annan läkare för ändamålet satts i stadsläkares ställe. Vidare ankommer det enligt lagens nuvarande lydelse å ifrågavarande städer att i förekommande fall själva fatta beslut om anställande för ändamålet av en eller flera särskilda läkare utöver vederbörande stadsläkare eller ersättare för sådan. I propositionen föreslås nu härutinnan, att om i dylik stad finnas flera än en stadsläkare, skall endast den av dem, som hälsovårdsnämnden därtill utser, hava att verkställa av statsmedel bekostad undersökning och behandling av förevarande slag, samt att det skall tillkomma medicinalstyrelsen att efter framställning av vederbörande hälsovårdsmyndighet för de städer, där sådant finnes av behovet påkallat, utse särskild läkare för ändamålet utöver vederbörande stadsläkare eller ersättare för sådan. Att med de ändrade grunder, som numera gälla i fråga om beräkningssättet för ersättning av statsmedel åt vederbörande läkare, statens utgifter för ändamålet minskas i samma mån som antalet läkare, vilka äga att verkställa förrättningar av ifrågavarande slag, nedbringas, ligger i öppen dag.

Utskottet, som av tillgängliga uppgifter inhämtat, att antalet venerska sjukdomsfall i vårt land, från att under åren 1913—1917 hava uppgått till cirka 14,000—16,500 årligen och under år 1918 stigit till 24,154, efter ikraftträdandet av 1918 års lag utgjort under år 1919 30,107, under år 1920 19,903 och under år 1921 16,176, finner i likhet med vederbörande departementschef det vara av synnerlig vikt att icke genom beskränning av möjligheterna till kostnadsfri läkarvård för könssjuka effektiviteten av ifrågavarande lag äventyras. Ur nu nämnda synpunkt synas de av Kungl. Maj:t i besparingssyfte föreslagna ändringarna i lagen icke vara ägnade att ingiva betänklighet i annan mån, än att det möjligen skulle kunna befaras, att i de mindre av de städer, där polikliniker för könssjuka inrättats, läkarbehandlingens förläggande uteslutande till desamma skulle i någon mån kunna avhålla könssjuka, för undvikande att få beskaflenheten av sin sjukdom röjd, från att anlita den å poliklinikerna till buds stående läkarbehandlingen. Då emellertid dylika erfarenheter ej veterligen kommit till synes från de av ifrågavarande städer, där en dylik anordning redan vunnit tillämpning, har utskottet funnit sig böra oförändrat tillstyrka de efter framställning av medicinalstyrelsen till minskning av statsverkets kostnader föreslagna ändringarna i lagen. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang ifrågasätta, huruvida icke med hänsyn till nu rådande penningvärde anledning finnes till övervägande, om till ytterligare besparing någon jämkning jämväl kunde ske beträffande vissa poster i den uti ovannämnda kun-

görelse den 13 december 1918 innefattade läkartaxan för förrättningar av nu ifrågavarande slag.

Kungl. Maj:ts föreliggande proposition innehåller därjämte förslag till ytterligare några ändringar i lagen, syftande dels till att vederbörande tjänsteläkare såväl i stad som å landet må, om han så önskar och därför kan anföra tillräckliga skäl samt annan lämplig läkare finnes villig att åtaga sig uppdraget, erhålla befrielse från skyldigheten att tillhandagå könssjuka med av staten bekostad undersökning och behandling, och dels till att möjliggöra vid föreliggande behov jämväl för landsbygdens del förordnandet av särskilda läkare för handhavandet av ifrågavarande förrättningar.

Ej heller mot dessa ändringsförslag har utskottet funnit anledning till anmärkning.

Beträffande den föreslagna formuleringen av den med propositionen avsedda paragrafen har utskottet ansett sig böra föreslå en mindre, redaktionell jämkning i fjärde stycket av paragrafen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke av riksdagen i oförändrat skick antagits, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Lag

om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 20 juni 1918 (nr 460) angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.

Härigenom förordnas, att 5 § i lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar skall erhålla följande ändrade lydelse:

Kostnadsfri undersökning och behandling, varom i 4 § sägs, verkställas, med nedan angivna undantag, av provinsialläkare, extra provinsialläkare, stadsläkare, köpingsläkare och municipalläkare. Finnas i stad flera än en stadsläkare, skall endast den av dem, som hälsovårdsnämnden därtill utser, utföra dylik undersökning och behandling.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

I stad, som har ett invånarantal av tjugutusen eller därutöver, verkställes undersökning och behandling, som här avses, å nödigt antal polikliniker; dock har i staden bosatt provinsialläkare eller extra provinsialläkare att utföra dylik undersökning och behandling av personer, tillhörande hans distrikt. Kostnaden för sådan poliklinik, med undantag av vad som enligt 6 § utgår av statsmedel, bestrides av staden. Mottagningarna å poliklinik skola anordnas med hänsyn till allmänhetens bekvämlighet och på sådant sätt, att besök å polikliniken icke röjer beskaffenheten av den sjukdom, för vilken vård sökes. Från skyldighet för stad, som nu sagts, att anordna poliklinik, äger Konungen på framställning av staden tills vidare medgiva befrielse.

På begäran av tjänsteläkare, som ovan sägs, må hälsovårdsmyndigheten, där så prövas lämpligt, befria honom från skyldighet att verkställa undersökning och behandling, som här avses, samt i hans ställe förordna annan läkare, som därtill finnes villig.

Föreligger för stad, där poliklinik ej är inrättad, behov av flera än en läkare för utförande av undersökning och behandling, varom här är fråga, eller förefinnes, i annat fall än i 7 § avses, dylikt behov för viss ort på landet, har vederbörande hälsovårdsmyndighet att härom göra anmälan hos medicinalstyrelsen med bifogande av förslag å för uppdraget villiga läkare, däribland, såvitt lämpligen kan ske, minst en kvinnlig, varefter medicinalstyrelsen, där sådant finnes påkallat, utser särskild läkare att jämte tjänsteläkare eller annan i hans ställe förordnad läkare utöva ifrågavarande verksamhet.

Har, enligt vad i tredje eller fjärde stycket sägs, särskild läkare förordnats, har hälsovårdsmyndigheten att öva inseende över hans tjänsteverksamhet och härför meddela nödiga föreskrifter.

Särskilt förordnad läkare, som avses i tredje eller fjärde stycket,

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

ävensom föreståndare för i andra stycket omförmäld poliklinik skall, där så kan ske, hava erhållit särskild utbildning i fråga om könssjukdomar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1923.

Stockholm den 4 april 1922.

På andra lagutskottets vägnar:

BROR PETRÉN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bror Petrén, von Sydow**), *Alfred Petrén*, greve *Spens, von Koch, Schedin, Franzén**) och *Wahl**),

från andra kammaren: herrar *Karlsson* i Gasabäck, *Hage, Magnusson* i Skövde, *Nilsson* i Vibberbo, *Svensson* i Skönsberg, *Johansson* i Sollefteå*), *Olovson* i Västerås och *Björkman* i Norrköping.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.